

Elfáradtunk s mégis tovább! . . .

(Az év utolsó napján.)

Birák VIII. 4. »Juta Gedeon a Jordánra, hogy általmenne ő és a háromszáz férfiak, kik vele valának, megfáradván és üzvén az ellenséget».

Háromszáz férfit! Ennyiből állt csak Gideon hadserege, melylyel az Izraelt pusztító midiániták táborára tört. Háromszáz férfit csupán! De telve lelkesedéssel, bátorsággal, a kitartás és eszélyesség minden erejével, csüggedést és fáradságot nem ismerő elszántsággal. S e háromszáz férfit, osztozva Gideon eszélyességében és törhetetlenségében, győzelmet aratott a nagy tömeg fölött. Meglepő, és nagy volt e győzelem, melyet nem annyira a kard és kard ereje, mint inkább az ellenségnek megrémítése, zavarbaejtése okozott. A hadsereg legyőzve, de elmenekültek a királyok. Nincs hát bevégezve még a munka, nincs teljes győzelem, nem pihenhet meg még Izrael, — így gondolkozott Gideon s a háromszáz — mert a királyok új hadsereget gyűjtve, újult erővel ujabban betörhetnek Izraelbe. S Gideon vezérlete alatt a menekülő királyok üldözésére siet a háromszáz önfeláldozó férfit. Már a Jordánnál tartanak; fáradtak, éhesek; Sukkót és Penuel lakóitól kenyeret kérnek, de nem kapnak. Nem állnak meg megbüntetni ezért e város lakóit; lesz majd erre idő, ha elvégeztek egy kitűzött munkát, feladatot. Éhesek, fáradtak, de csak tovább üzik az ellenséget; a királyok kezeik közé kerülnek, véget ér a harcz, megbüntetik most már Sukkót és Penuel lakóit „s nyugovék a föld negyven esztendeig Gideonnak idejében“ azt mondja az irás.

Gideon és emberei elfáradtak s mégis tovább . . . tovább mennek, mindaddig üldözve az ellent, míg egy teljesen bevégzett munka nem áll előttük; nincs idő pihenni az állandó békének megnyerése előtt.

Küzdelem, állandó csata, harcz az életünk, győzelemről győzelemre törünk fáradtan, éhesen, várva az időt, mikor majd meg-

pihenhetünk. Sirja szélén állunk most egy évnek, melyben annyi nehézséget, akadályt, szenvedést és csapást legyőztünk; s vajjon megállhatunk, megpihenhetünk-e, felvehetjük-e a küzdelmet új ellen-ségünkkel, megbüntethetjük-e most azt, ki akadályozott célunkban: teljesen bevégzett munka áll-e előttünk? . . . Nem! Mint Gideon hadserge tört a menekülő királyok után: nekünk is úgy kell tovább törnünk ama nehézségek és akadályok legyőzésére, melyek vissza-térve, megsemmisíthetik eddigi sikereinket.

Elfáradtunk s mégis tovább! . . . Ez a mi sorsunk, ez a mi életünk, erre buzdít hivatásunk, jelen helyzetünk és jövő vágyódásunk. Pedig mily jól esnék megpihenni most! Pihenni és elmélkedni, örvendeni és sirni. Vissza-, visszamenni az emlékezés világánál a most egy évi sorsunkra, állapotunkra, reményeinkre és vágyódásainkra; végigmenni, végigtekinteni e hanyatló év esetein, történeteiben, aztán hervadó virágainknál egy-egy könyvet ejteni, betelt reményeinknél lelkesülni, kedveseink sirjánál zokogni, újszülötteink bölcsőjénél hálatelt szívvel imádkozni. Mily jól esnék elmélkedni, hogy mik voltunk, mivé lettünk s miért? Aztán megsiratni tévedéseinket, megbánni bűneinket, vagy áldani az Istent bölcs vezetéseért, az életért és javaiért, a baráti és családi körért. Mily jól esnék pihenni, megpihenni ez év végén, elgondolkozni ennek sirja szélén! . . . De nem lehet! Munkánk nincs még bevégezve; sorsunk int, a kötelesség szólit, a remény ösztönöz tovább . . . tovább, pedig elfáradtunk. *Elfáradtunk s mégis tovább!* . . . Ez a mi sorsunk, ez a mi hivatásunk! Ez legyen most a mi elmélkedésünk tárgya is.

* * *

Elfáradtunk . . . Csak még egy év! így sóhajtottunk talán a megelőző év lezárásánál és e már búcsuzónak hajnalánál. Csak még egy év s vége lesz küzdelmünknek, betelik vágyunk, remény-ségünk s mi nyugodtan, csendesen evezhetünk tovább az élet sajkáján. A tenger majd háboroghat körülöttünk, a szél majd zúghat, a vihar ordíthat: nekünk csendes menedékünk lesz — így számítánk — mert bevégezzük addig munkánkat. És ma hol állunk? Talán ott, hol régen; nem tovább, mint a honnan kiindultunk. Munkánk, küzdelmeink között is az emlékezés sugara visszavilágít egy pillanatra a múltba. Reménykedtünk s a remény megcsalt,

hittük s bizalmunk nem teljesült, itt új remény, új bizalom csábit, de már hinni sem merünk, elfáradtunk . . . Mik voltunk s mivé lettünk? . . . Nem jobbak, mint voltunk, nem vidámabbak, nem gazdagabbak, sőt talán sokan és sokban szegényebbek, mint régen. Megelégedésünk semmiben sincsen . . . A múlt megcsalt, kötelességet kötelességre rótt, de nem hozott jutalmat; napjaink virágait egymásután hervasztá el s nem adott gyümölcsöt; a szeretetért gunnyal, megvetéssel fizetett, jóindulatunkat mosolylyal kísérte, jótetteinket hálátlansággal kárpótolta és mi elfáradtunk . . . A jelen sivár, nem adja meg mindennapi munkánk bérét; éhezni, szomjuhozni, nélkülözni vagyunk kénytelenek. Ha semmink sincs, a bű, gond és aggodalom tovább kísér, ha vagyunk, kincsünk van: a félelem és zaklatottság nem engednek pihenni; örökös harcz, örök békétlenség és küzdelem hát a jelen és mi — elfáradtunk . . .

Igen! Igen! Elfáradtunk! . . . Az eszmény, az eszménykép, melyet magunknak alkottunk s felállítottunk, messze még a megvalósítástól. A boldogulás, melyre törünk, most messzebb áll, mint valaha tőlünk; az általános béke újra csak álmkép, az emberi gonoszság tovább dul, a csalárdság uralkodik, a bűn gyarapodik, pedig mi teljes erőnkkel küzdöttünk; igénybevettük a test erejét, az értelem világát, a szív minden érzelmét, a lélek teljes lelkesedését s mégis a küzdelemnek nincs vége; vágyunk, várakozásunk nem telt be és mi elfáradtunk! . . . Mennyi kísértés és csábitás állt előttünk; a sok nehézség és akadály mint kedvetlenített, a durva ut és göröngy mint sértette lábainkat, a tövis mint szurta tagjainkat s bár vérzett szívünk és kezünk: rózsát azért még sem szakíthatánk; ellene álltunk minden gonosznak s fokozott erővel igyekeztünk a jóra és küzdöttünk ellenségeink ellen: mégis nem értük el még célunkat, nem tölthettük be feladatunkat. Új nehézségek, új elemek új csatára, új küzdelemre hívnak, — pedig mi elfáradtunk . . .

És ki az, ki nem fáradott el? Kit nem viselt meg még csak az elmuló év is, ki az, ki nem vágnék megpihenni s csendesen nézni tovább e világ és történelem folyását? Azt hiszem, senki! Hisz a küzdelemből és szenvedésből, a reményből és csalódásból, a lelkesedésből és szomorúságból, a vidámságból és könnyhullatásból, a veszteségből és elhagyatottságból mindnyájunknak kijutott. A múlt

és jelen senkit ki nem elégít. Mindnyájan elmondhatjuk hát: *elfáradtunk!*

* * *

Elfáradtunk! Ezt hangoztatjuk mindnyájan. *És mégis tovább... mégis tovább...* Ezt követeli tőlünk az élet, a sors, a kötelesség, erre int hivatásunk, jelen és jövő kilátásunk. Mert úgy vagyunk alkotva, hogy mindig hódolunk a jövő reménye csábításainak, mely elégedetlenséget teremt a multtal szemben és folytonos küzdelmet a jelenben. Igen! Mert mit a mult megtagadott, a jelen nem ad meg: — pihenést ígér a jövő reménye. Így, így ment tovább, túl a Jordánon, Gideon serge is fáradtan, éhesen, de szünetlenül üzve az ellenséget a jövő béke, a jövő nyugalom reménye fejében. Így, így megyünk mi is tovább és tovább! Mert csak teljesen bevégzett munkára jöhet majd pihenés; pihenést pedig egyedül csak az adhat, kinek munkásai, kinek kertjében napszámosok vagyunk — az ur, a mi Istenünk! Elfáradtunk, ez évben is elfáradtunk s mégis tovább kell mennünk s a hol ma végezzük: ott kell felvennünk a küzdelem, a kötelesség fonálát holnap is, az új évvel is. És a mi idáig volt: az fog lenni ezután is. A gond, zaklatottság mind visszatérnek, a lelki vágyódások kancsalul újból az egekbe néznek, a hiuság telhetetlensége előtérbe lép; a küzdelem ember, világ, Isten és önmagunk ellen ismét megindul s nekünk nyugtalanul kell haladnunk tovább... tovább!... Virágot ültetünk s az újra elhervad, korán kelünk a bibor hajnalt, az ég koronájának felkelését látni, de újra felleg lesz kelet felől s a reggeli üde levegőt ellenséges szél teszi csipőssé; szeretni fogunk, hogy ismét csalódjunk; feláldozunk a mieinkért, a család-, egyház- és hazáért szívet, lelket és életet, hogy aztán elfeledtessünk s bemohosult sirunk felett gnyomosolylyal álljon meg a háládatlan világ.

Tovább... tovább!... így int a sors, s a jövő reménye! Igen! tovább a küzdelem, a csatazajában; tovább a lelkesedésben, az éhség- és nélkülözésben; tovább a csalódásban és szenvedésben, tovább az örömben, a zokogásban, és sirásban; hiszen a jóság és gonoszság, erény és véték, világosság és sötétség ezután is tartani fognak s míg ellentét lesz e világon s míg maga az ember is összes gondolkozásával, érzelmeivel és cselekedeteivel egy állandó,

egy megtestesült ellentét: mindaddig lesz küzdelem, lesz harcz és lesz remény a világon. S tulajdonképen jól is van ez így, mert e tovább, e tovább haladásunkban, ez örök mozgásunkban van a fejlődés, a tökéletesbülés, a valódi élet lényege, az Istennek megközelítése, a ki maga is örök mozgás és örök mozgásba helyezte e világ életét.

De hát a mit várunk, a miért küzdünk, a mit reményünk ígér: lesz-e valaha pihenésünk, mint Izraelnek negyven esztendeig Gideon alatt? Igen! lesz majd pihenésünk, de csak akkor, ha majd teljesen bevégeztük a mi munkálkodásunkat. Lesz majd pihenésünk egy szebb, egy dicsőbb hazában, de nem e földön, nem itt az ellentétek, a küzdelmek, csaták és örök remények e honában. Szomorú talán e vigasztalás, de azért csak tovább . . . tovább; az élet int, a kötelesség szólit, múlt, jelen ösztönöz és a jövő biztat!

Elfáradtunk s mégis tovább! . . . E kettős eszmével bucsuzunk múlt esztendőnkől s ezzel köszöntsük a már legközelebből ránk virradó újévünket. Győzni: ez legyen jelszavunk; s munkánkat teljesen elvégezni: ez legyen célunk, feladatunk! S így majd egyik vagy másik esztendő nekünk is meghozza a jól megérdemelt, — az örök pihenést. Ámen.
